

॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ इति अनुशासनपर्वणि नैलकंठीये भारतभाष्ये पंचाधिकशततमोऽध्यायः ॥ १०५ ॥ ॥ ७३ ॥ सर्वेषामिति ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥

सद्येषां वृत्तिदाता स्यात्स चैतान्मतिपालयेत् ॥ कनिष्ठास्तं नमस्येरन्सर्वेच्छदानुवर्तिनः ॥ १७ ॥ तमेव चोपजीवेरन्यथैव पितरं तथा ॥ शरीरमेतौ सृजतः पिता माता च भारत ॥ १८ ॥ आचार्यशास्ता याजातिः सा सत्यासाजराऽमरा ॥ ज्येष्ठामातृसमाचापि भगिनी भरतर्षभ ॥ १९ ॥ भ्रातुर्भार्या च तद्वत्स्याद्यस्या बाल्ये स्तनं पिबेत् ॥ २० ॥ इति श्रीमहाभारते अनुशासनपर्वणि अनुशासनिके प० दानधर्मे ज्येष्ठकनिष्ठवृत्तिर्नाम पंचाधिकशततमोऽध्यायः ॥ १०५ ॥ ॥ ७३ ॥ युधिष्ठिर उवाच सर्वेषामेव वर्णानां म्लेच्छानां च पिता मह ॥ उपवासे मतिरियं कारणं च न विद्महे ॥ १ ॥ ब्रह्मक्षत्रेण नियमाश्च तद्व्यादृतिनः श्रुतं ॥ उपवासे कथं तेषां कृत्यमस्ति पिता मह ॥ २ ॥ नियमांश्चोपवासांश्च सर्वेषां ब्रूहि पार्थिव ॥ आप्नोति कां गतिं तात उपवासपरायणः ॥ ३ ॥ उपवासः परंपुण्यमुपवासः परायणं ॥ उपोष्ये ह नरश्रेष्ठ किं फलं प्रतिपद्यते ॥ ४ ॥ अधर्मान्मुच्यते केन धर्ममाप्नोति वा कथं ॥ ५ ॥ उपोष्य चापि किं तेन प्रदेयं स्यान्न राधिप ॥ धर्मेण च सुखानर्थो ह्यभेद्येन ब्रवीहि तं ॥ ६ ॥ वैशंपायन उवाच एवं ब्रूवाणं कौंतेय धर्मज्ञं धर्मतत्त्ववित् ॥ धर्मपुत्रमिदं वाक्यं भीष्मः शांतनवो ब्रवीत् ॥ ७ ॥ भीष्म उवाच इदं खलु मया राजन श्रुतमासीत्पुरातनं ॥ उपवासविधौ श्रेष्ठा गुणायै भरतर्षभ ॥ ८ ॥ ऋषिर्मां गिरसं पूर्वपृष्टवानस्मि भारत ॥ यथा मां त्वतैवाहं पृष्टवांस्तं तपो धनं ॥ ९ ॥ प्रश्नमेतं मया पृष्टो भगवानग्निं संभवः ॥ उपवासविधिं पुण्यमाचष्ट भरतर्षभ ॥ १० ॥ अंगिर उवाच ब्रह्मक्षत्रे त्रिरात्रं तु विहितं कुरु नंदन ॥ द्विस्त्रिरात्रमथैकाहं निर्दिष्टं पुरुषर्षभ ॥ ११ ॥ वैश्याः शूद्राश्च यन्मोहादुपवासं प्रचक्रिरे ॥ त्रिरात्रं वा द्विरात्रं वा तयोर्व्युष्टिर्न विद्यते ॥ १२ ॥ चतुर्थं भक्तक्षपणं वैश्ये शूद्रे विधीयते ॥ त्रिरात्रं न तु धर्मज्ञैर्विहितं धर्मदर्शिभिः ॥ १३ ॥ पंचम्यां वापि षष्ठ्यां च पौर्णमास्यां च भारत ॥ उपोष्य एकभक्तेन नियतात्मा जितेन्द्रियः ॥ १४ ॥ क्षमावानरूपसंपन्नः श्रुतवांश्चैव जायते ॥ नानपत्यो भवेत्सा जोदरिद्रो वा कदाचन ॥ १५ ॥ यजिष्णुः पंचमी षष्ठी कुले भोजयते द्विजान् ॥ अष्टमी मथ कौरव्यरुक्मणपक्षे च तुर्दशीम् ॥ १६ ॥ उपोष्य व्याधिरहितो वीर्यवानभिजायते ॥ मार्गशीर्षे तु यो मासमेकभक्तेन संक्षिपेत् ॥ १७ ॥

॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ब्रह्मक्षत्रे त्रिरात्राधिकमुपोषणं नेष्टं द्विस्त्रिरात्रं षड्रात्रं सर्वेषां अथ आश्रमांतरे कचित् निर्दिष्टं ॥ ११ ॥ व्युष्टिः फलम् ॥ १२ ॥ दिनस्य द्वे भक्तेन तत्र चतुर्थस्य भक्तस्य क्षपणं द्विरात्रमभोजनमित्यर्थः न तु त्रिरात्रं तेषामस्ति इत्याह जीति ॥ १३ ॥ १४ ॥ यजिष्णुः देवतापूजनशीलः कुले स एव महान् च दाता भवतीत्यर्थः ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥